

23.11.2020 08:30 • PÄIVITETTY: 23.11.2020 19:34

Teatteriarvio: ”Älä pienennä minua” – Rouva C ja oikeutetut vaatimukset

Jukka Kontkanen

Ilmaisun voimaa. Pelottoman Minna Canthin yhteiskunnallinen viesti kantaa näytelminä, proosana ja lehtikirjoituksina konkreettisesti joka paikkaan. Seinäjoen kaupunginteatterin Rouva C:n nimiroolin näyttelee intensiivisesti Heidi Ajanto (kuvassa keskellä). Mari Pöytälaakso piika Riikan roolissa antaa hyvän komppituen.

- Nyt, kun teattereiden ovet on taas pantu pääkaupunkiseudulla säppiin pandemian torjumiseksi, draaman puutteesta vieroitusoireita saavien etelän elävien kannattaa kääntää katseensa ja kulkunsa suureen Suomeen. Näkemisen arvoista teatteria kun tehdään muuallakin kuin HUS:in sairaanhoitopiirin alueella.

Esimerkiksi Seinäjoella, jossa kaupunginteatterin pienelle Elissa-näyttämölle tuli juuri nähtäväksi vain parisen kuukautta aiemmin Porin Teatterissa kantaesitetty näytelmä *Rouva C*.

Minna Rytisalon kiitetyn ja palkitun samannimisen romaanin dramatisoi ja ohjasi Porissa näyttämöversioksi **Heini Tola**. Seinäjoella on käytössä sama Tolan dramatisointi, ja ohjaajana on **Maia Häkli**, joka on tänä syksynä ehtinyt ohjata jo Tampereellekin merkittävän tuoreen kotimaisen romaanisovituksen, **Pauliina Rauhalan** *Synninkantajat*.

Miten Miinusta tuli Minna

Rouva C alkaa neiti J:n tarinana. Tolan romaanidramatisointi kuvaa alkuvaiheissaan Ulrika Wilhelmiina ”Miinu” Johnsonin merkityksellisiä kehitysvuosia – paria vuotta Jyväskylän seminaarin eli opettajainkoulutuslaitoksen opiskelijana ja kypsymistä naisten oikeuksien esitaistelijaksi ja urauurtavaksi kirjailijaksi.

Rouva C:ksi neiti Johnson muuttuu avioituessaan seminaarilehtorinsa Ferdinand Canthin kanssa, mikä aikakauden huomioon ottaen on tietysti kyseenalaista. Minna Canthina hän jo kohta pian tekeekin historiaa, vaikka sitä ei heti tuolloin 1870-luvun tietämissä vielä ymmärrettykään. Minnan aviovuodet Ferdinandinsa kanssa kuluvat ennen kaikkea lasten teossa, mutta myös orastavassa yhteiskunnallisen vaikuttamisen palossa, jota keskisuomalaiset saavat ihmetellä muun muassa kipakoissa lehtikirjoituksissa.

TEATTERI
Seinäjoen
kaupunginteatteri,
Elissa-näyttämö
Minna Rytisalo-Heini
Tola: Rouva C

Sovitus ja ohjaus Maia
Häkli –
Lavastussuunnittelu Maija
Louhio – Pukusuunnittelu
Riikka Aurasmaa –
Koreografia Sari Palmgren
– Musiikki ja
äänisuunnittelu Riku
Metsä-Ketelä –
Valosuunnittelu Sanna
Alasaari – Kampaus- ja
maskeeraus suunnittelu
Petriina Suomela –
Rooleissa Heidi Ajanto,
Joonas Snellman, Mari
Pöytälaakso, Henna
Sormunen, Esa Ahonen,
Katri Rintala

Ferdinandin kuollessa vain 43-vuotiaana, Minna muuttaa seitsemän lapsensa kanssa takaisin Kuopioon ja alkaa pyörittää isältään perimäänsä perheyrittystä eli kangaskauppaa. Ja siinä ”sivussa” alkaa syntyä näytelmiä, jotka korottuvat klassikoiksi.

Rouva C on siis vähän kuin näytelmäversio mainiosta radio-ohjelmakonseptista *Miten minusta tuli minä*, jossa eri alojen ansoituneita suomalaisia jututettiin heidän elämänvaiheistaan ajalta ennen läpimurtoa ja nousua julkisuuteen. Näytelmä eroaa radio-ohjelmasta toki sillä, että siinä fiktion ja faktan suhde on hämärretympi kuin talk showssa.

Ilmavaa ja intoutunutta

Tolan dramatisointi etenee konstailemattoman kronologisesti Minnan seminaariin pääsystä Ferdinandin kuolemaan. Noin neljännesvuosisataista jaksoa ei näyttämöllä käydä läpi puisevana tai patsastelevana elämäkertailuna vaan Minnan kehitysvuodet näyttäytyvät ilmavana, intoutuneena ja siksi myös

katsojaa innostavana ajanjaksona. Minnan noin 12 vuoden synnytysputkikaan ei vyöry päälle ahdistavana, vaan perheen piian Riikan näyttämölle kantamat uudet ja taas uudet kapalonyytit kertovat enempi hilpeästi ja vitaalisesti suurperheen synnystä. Sitä paitsi luonnontieteilijä Ferdinand Canthin perehtyneisyys lisääntymismekanismeihin on aika herttaista. Eikä piika Riika ole vain nöyrä palvelustyttö ja lastenkaitsija vaan omaa hiljaista viisautta.

Minnan voisi lutusen Ferdinandin rinnalla kuvata pirttihirmuisena justiinana, jos kepeää kansankomediaa olisi kirjoittamassa. Sellaisesta ei nyt ole kyse vaan Tolan näytelmäsovitus uppoaa pikemminkin fakkiin ”asiaviihde”, kuten informatiivisen Ylen 70-luvun vuosina tällainen draama olisi voitu luokitella.

Näytelmän Minnassa ei ole mitään karikatyyristä muttei toisaalta mitään tosikkomaistakaan. Hänessä yhdistyvät humanisuus, tahto ja rohkeus, joka saa hänet kyseenalaistamaan normiksi muuttuneen yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden. Hän ilmaisee itsensä niin selkeästi, ettei väärintulkinnoille jää sijaa: kun hän sanoo aviomiehelleen, että ”älä pienennä minua”, Ferdinand ymmärtää antaa tilaa päinvastoin kuin suurin osa tuon aikakauden aviomiehistä tekisi.

Toki esitys saa tummiakin sävyjä esimerkiksi 1860-luvun lopun nälkävuosien seurauksia sivutessaan, mutta kovat kokemukset näyttäytyvät myös Minna Canthin sosiaalisen omantunnon herättäjänä ja yhteiskunnallisen toiminnan katalysaattorina – näyttämön kaikille pinnoille heijastuvat katkelmat Canthin teksteistä ovat sekä visuaalisesti että viestillisesti väkevää nähtävää.

Liike vie päämäärään

Perinteisen elämäkertajytytyksen paras vastavoima Maia Häklin ohjauksessa on kuitenkin esityksen liikkeellisyys. Kohtauksia kuljetetaan monin paikoin eteenpäin koreografiodusti, tarinaa kerrotaan siis myös liikekielellä. Koko juttu myös pohjustetaan noin viisiminuuttisella tanssillisella prologilla, joka herättää katsojan uteliaisuuden.

Näyttelijät ovat ottaneet tämän vähän erilaisen kerrontatavan hienosti haltuun. Etenkin **Heidi Ajanto** (Minna), **Mari Pöytälaakso** (Riika) ja **Henna Sormunen** (mm. Minnan seminaaritoveri Floora) yhdistävät dialogin ja liikekielen niin, että ilmaisu on kautta linjan kepeää ilman että sisällöstä tulisi yhtään höttöistä.

Heidi Ajannon panosta täytyy ihaila siinäkin mielessä, että hän on nimiroolin esittäjänä näyttämöllä käytännössä koko esityksen yli kaksituntisen keston – herpaantumattomana, intensiteetistä hetkeäkään tinkimättä.

Seinäjoen Rouva C tuo teatterin panoksen siihen samaan aarrearkkuun, jonne hehkua ovat kuluneen vuoden aikana jo tuoneet valkokankaalla nähdyt suomalaisen taiteen supernaisista kertovat elokuvat *Helene* ja *Tove*. Heini Tolan dramatisointi ja Maia Häklin ohjaus näyttävät, että merkkihenkilöiden elämästä voi näyttämölläkin kertoa muutenkin kuin pönöttäen. Painokkaasti mutta vapautuneesti.